

Brev til Roger Blin

AV CHARLES DULLIN

Pour en finir avec le jugement de Dieu (For å slutte med Guds dom) var et radioprogram som Antonin Artaud hadde forberedt sammen med Roger Blin i 1947, og hvor han også selv medvirket. Utsendelsen ble forbudt p.g.a. de sterke uttrykk som ble betegnet som blasfemi, samt dens, mildt sagt, meget eksentriske form som skremte radiostyret. Flere betydningsfulle personligheter protesterte overfor fransk radio, men forgjeves. Det er denne utsendelsen Dullin hentyder til i det følgende brev. Det var et svar på Roger Blins forespørsel om en artikkel om Artaud som nettopp var død. Brevet er hentet fra Dullins bok, Ce sont les Dieux qu'il nous faut. © Gallimard, Paris.

Paris, 12 april, 1948.

Min kjære Blin,

De har bedt meg om å fremkalle noen minner fra Antonin Artauds første erfaringer på teatret. Av samme grunn som jeg avsto å delta i komiteen som skulle uttrykke seg om det hensiktsmessige ved å presentere radiolyttere hans utsendelse som jeg også tror De har deltatt i, av samme grunn har jeg følt meg plaget ved tanken på å «skrive» om Antonin Artaud. Hvorfor? I bunn og grunn er det ikke noe helt presist, hvis det da ikke er en form for bluferdighet som jeg er helt sikker på at De forstår uten nærmere forklaring eller tolkning.

Nå, mer enn noensinne, tror jeg at de virkelige kunstnere er viet til martyriet, og la dem få ha dette privilegium for tross alt er det et privilegium som er reservert noen få utvalgte. La oss ikke på det litterære plan utnytte de ulykker som nettopp er sprunget ut fra bedrageriets hat, hykleriet og de falske verdier.

Når man har hatt fornøyelsen av å kjenne den unge sjarmerende Artaud på et tidspunkt hvor utfoldelsen av geniet manifesterte seg like meget i de dekorasjonsskisser som han ga meg, som i den unge skuespillers skapende uttrykk og i de sjarmerende privatsamtaler som desverre den daglige kamp sjeldent ga oss anledning til, - så forstår De nok, min kjære Blin, at man har lyst til å beholde for seg selv, for seg selv alene, minnet om det vakre ansiktet til et menneske som nu er svunnet hen.

Til og med før grunnleggelsen av l'Atelier førte Artaud det samme liv som oss i rue Honoré-Chevalier, hvor jeg hadde installert skolen. Hans personlighet ga seg av og til utslag i at han led under å måtte bøye seg inn under det gruppearbeid som var pålagt oss for å kunne overleve. Til tross for hans skjortekrave som alltid manglet en knapp og ble holdt sammen av et løst knyttet halstørkle og hans temmelig slurvete påklædning forøvrig, var det noe dandyaktig ved ham som f.eks. forbød ham sammen med oss å dra karjolen med våre dekorasjoner og kostymer fra rue Honoré-Chevalier til rue des Ursulines. Han fulgte oss på avstand, en smule skamfull.

Bortsett fra dette viste han i arbeidet en innsats og lærevillighet som var eksemplarisk, unntatt når det gjaldt de mekaniske diksjonsøvelser som han energisk strittet imot. Han tilba vårt arbeide med improvisasjon og tilførte det en ekte dikterisk fantasi. I likhet med meg var han tiltrukket av det orientalske teaters teknikk, men han gikk i denne henseende mye lenger enn jeg.

Ut fra et praktisk synspunkt kunne dette undertiden bli farlig; f.eks. i *Ærens vellyst* av Pirandello, kom han som forretningsmann på scenen med en sminke inspirert av de små masker som de kinesiske skuespillere anvender som modeller. Det var symbolsk sminke som uhyre lett virket malplasert i et moderne stykke. Likeledes i *Huon de Bordeaux*; i rollen som Karl den Store begynte han å feie scenetrappene med sitt krøllete skjegg som ga ham utseende av en rasende puddel, for så plutselig å rette seg opp i en stilling som overrasket alle. Han spillte på en forbausende måte den gamle konge i Calderons *Livet er en drøm*, som han også hadde laget dekorasjoner og kostymer til. En meget stor personlig suksess hadde han i et stykke av J. Grau hvor han var en slags inkarnasjon av en ond ånd som het »Urdemala«. Jeg kan fremdeles høre ham si dette navn samtidig med at han svinger svepen.

Selv etter at han hadde forlatt l'Atelier, kom han ofte tilbake for å besøke meg. Han ventet på meg på den lille Cancourt-plassen, og vi gikk for å spise lunch sammen på La Langouste. En av de siste gangene jeg så ham var etter en forestilling av en ung forfatter, en fiasko som hadde rørt ham like meget som det hadde rørt meg. På det tidspunkt snakket han til meg med sin overbevisende eksalterthet om åndene som fra det indre av Asia våket over oss og som ikke kunne forlate oss helt og holdent.

Siden kom det mørke kapittel. Den 13. november 1940 mottok jeg et hjerteskjærende brev skrevet fra Ville-Evrard (Asylet hvor Artaud var innesperret. O.A.). Han skrev:

»Min kjære venn, Jeg klarer ikke lenger uten hjelp og støtte å fortsette kampen imot det onde som finnes overalt og som venter på en mer eller mindre tilfeldig anledning til å kvele alt. De vet godt, i og med at De har bekjempet dem under mange omstendigheter hvorav atskillige, Charles Dullin, var ærefulle, OG MAN HAR FJERNET DEM FRA DEM, - at der er uhyggelige horder dag og natt rundt Ville-Evrard, fra alle hjørner av Paris og fra jorden, at de er av kjøtt og blod og at de gnager min mage og innvoller med deres vampyrer og larver. Vannet og jorden er fulle av dem, og der er tusenvis, milliarder - men det er på meg de kommer. I et og et halvt år, Charles Dullin, har jeg kjempet mot det onde, og nå orker jeg det absolutt ikke lenger; og ingen inntil nå har kunne bringe meg hjelp for Satan stenger alle veier. Le Théâtre de Paris er et forbannet sted, Charles Dullin. (Jeg hadde nettopp flyttet l'Atelier til Théâtre de Paris.)

Min lidelse, Charles Dullin, er ussel og gudløs, det har De både sagt og skreket. Jeg venter en siste gestus fra Dem og jeg ber Dem komme og besøke meg her i morgen.»

Og han avsluttet sitt brev med meget kjærlige ord. Jeg dro til Ville-Evrard. Jeg kunne ikke få treffe ham.

Deretter forsvant han på nytt. Jeg så ham aldri igjen, men i mitt hjerte har jeg beholdt en plass for ham, en meget uangripelig og varm plass, og De forstår vel nok mine skrupler når det gjelder å si mer om dette. Med hjertelige hengivne følelser, kjære Blin.